

DNA-analys gav svar på gåtan Anastasia

John Klier, Helen Mingay, eds. **The quest for Anastasia: Solving the mystery of the lost Romanovs.** 246 sidor. London: Smith Gryphon Publishers, 1995. Pris £ 15.99. ISBN 1-855685-085-4.

Recensent: leg läkare Jan Bondeson, reumatologkliniken, Sahlgrenska sjukhuset, Göteborg.

En av 1900-talets mest egenartade historiska gåtor är ifall ett av den ryska tsarfamiljens barn verkligen undkom massakern 1918. I alla fall hävdade en förvirrad, genomdränkt kvinna, som 1920 drogs upp ur en av Berlins kanaler, envist att hon var storhertiginnan Anastasia av Ryssland. Efter att ha spelat död och på så sätt undkommit bolsjevikernas exekutionspluton hade hon flytt tillsammans med en rysk soldat och efter de mest häpnadsväckande öden och äventyr hamnat i efterkrigstidens Berlin.

Känd som Anna Anderson

Hon blev senare känd under namnet Anna Anderson och var på 1920- och 1930-talen en berömdhet. Många trodde att hon verkligen var Anastasia och behandlade henne som en kunglig person. Åtskilliga böcker har skrivits om henne.

I den senaste »The quest for Anastasia» av John Klier et al (Smith Gryphon, 1995) hävdas liksom i de tidigare att gåtan nu slutligen är löst, men till skillnad från tidigare har den här fog för påståendet.

Mentalt obalanserad

John Klier skildrar i detalj den föregivna Anastasias levnad, som knappast var någon dans på rosor. Stackars Anna Anderson var genom hela sitt långa liv avsevärt mentalt obalanserad, dock utan att hennes psykiater kunde samsas om någon rimlig diagnos mer än »hysteri».

Hon tillbringade långa sejourer på olika mentalsjukhus och sanatorier, men hävdade hela tiden med en druckens envishet att hon var tsarens dotter och storhertiginnan av Ryssland. Redan i medelåldern påminde hon emellertid

mer om häxan i sagoboken än om prinsessan: hennes klädsel och uppträdande var minst sagt excentriskt. Efter en konsultation hos en drastisk tysk tandläkare på 1920-talet hade hon dessutom förlorat alla sina tänder. I USA talade hon med förkärlek bruten tyska, i Tyskland bruten engelska, vilket i avsevärd mån försvårade kommunikationen med anhängarna. Hon kunde inte tala ryska då hon i unga år uppmanades att göra det, vilket medförde att hennes överlevande ryska släktingar inte ville känna vid henne.

Hade kunskaper om hovlivet

Den mystiska Anna Anderson hade emellertid på något sätt snappat upp kunskaper om livet vid det ryska tsarhövvet, vilket gjorde att den gamle hovläkaren Dr Evgeny Bodkin godtog henne som Anastasia. Hans son Gleb Bodkin hörde sedan i många år till hennes främsta supporters. Hon understöddes också av den tyske aristokraten Prins Friedrich av Saxe-Altenburg, som lät henne bo i en stuga på sina ägor. Denna fick hon dock lämna efter att grannarna klagat över svineri och vanskötsel. Anna togs till ett mentalsjukhus och prinsen sköt hennes 60 katter.

Avled på mentalsjukhus

År 1968, då hon var 67 år gammal, gifte sig Anna med den excentriske amerikanen Jack Manahan, som tog hand om sin nervösa och ofta krassliga hustru så gott han kunde, innan hans diabetes och något slags presenil demens gjorde honom till invalid.

Paret hade 30 katter och 30 stora argsinta hundar som vakade de växande högarna av avfall utanför deras hus. Djuren strövade fritt omkring i huset och spred en avskyvärd stank.

Anna blev på gamla dagar ännu mer folkskygg än tidigare och höll brevbarare och varubud på avstånd med hjälp av fallor. År 1983 insattes hon slutligen på mentalsjukhus och avled året efter på ett sjukhus i Virginia.

DNA-analys på tarmbiopsier

Efter det att den ryska tsarfamiljens skelettresten hade

hittats av en grupp geologer 1979, hölls de gömda fram till 1991 av rädsla för repressalier från kommunistregimen. Efter glasnost kunde ryssarna avslöja fyndet för den internationella vetenskapliga världen. Tandbryggorna och benens utseende stödde att det verkligen rörde sig om lämningarna av Tsar Nikolaj och hans familj. Detta stöddes ytterligare av DNA-analyser, vilka jämfördes med prov från familjen Romanovs idag levande släktingar.

Lämningarna var i alltför dåligt skick för att man skulle kunna säga ifall även Anastasias ben fanns med. Flera forskare fick ungefär samtidigt idén att försäkra sig om material från Anna Andersons kropp för att testa ifall hon verkligen var den hon uppgivit sig för att vara i mer än 60 år. Kroppen hade kremerats, men tursamt nog hittades flera tarmbiopsier, tagna 1979, på ett amerikanskt sjukhus.

Polsk fabriksarbeterska

Användandet av DNA från dessa hindrades i det längsta av RNA (Russian Nobility Association – en sammanslutning av ryska adelsmän i exil), som i flera rättsprocesser försökte hindra forskarnas arbete. Resultatet av analyserna, utförda av Dr Peter Gill och medarbetare, och publicerade i januari 1995, visade att Anna Anderson inte kunde vara Anastasia. I stället talade analysen för att hon var den polska fabriksarbeterskan Franziska Schwanzkowska, något som redan under hennes livstid hade hävdats av hennes motståndare. Dr Gill hade nämligen lyckats säkra DNA även från en av Schwanzkowskas levande ättlingar.

Övertygande argumentation

John Klier »The quest for Anastasia» är välskriven och underhållande, och framställningen är ofta byggd på nyupptäckta ryska källor. Boken är också stilfullt producerad, med många intressanta illustrationer.

Argumentationen i sakfrågan är övertygande, även om Anna Andersons mer paranoida anhängare ännu kan hävda att tsarfamiljens ben utplante-

rades av KGB för att lura vetenskapsmännen, eller att CIA bytte ut tarmbiopsierna på sjukhuset! •

Kalcium och fosfor ur nutritionell synvinkel

John J B Anderson, Sanford C Garner, eds. **Calcium and phosphorus in health and disease.** 395 sidor. New York–London–Tokyo: Boca Raton, 1995. Pris \$ 139.95. ISBN 0-8493-7845-1.

Recensent: Professor Sverker Ljunghall, medicinska kliniken, Akademiska sjukhuset, Uppsala.

På senare år har det kommit ett stort antal böcker som ur olika aspekter har belyst kalcium – och skelettsammansättningen – ofta med tonvikt på förstärkelse och behandling av osteoporos.

Unikt om näringsfysiologi

John J B Anderson och Sanford Garner har profilerat sin bok på ett intressant och klokt sätt.

De lägger tonvikten på nutritionella frågor och ger dessa en begriplig, men inte alltför voluminös, teoretisk bakgrund.

De har lyckats mycket väl i sina uppsat. Boken är välskriven, och de näringsfysiologiska avsnitten innehåller dessutom till stora delar kunskap som är svår att hitta sammanfattad annorstädes, även för en intresserad specialist.

Överblick över kunskapsläget

Som utgångspunkt för den som är allmänt intresserad av området, för forskarstuderande som vill ha en överblick över det etablerade kunskapsläget och som komplement för specialisten fyller den sin plats.

En viss svaghet är att den inte är alldeles aktuell. Förordet skrevs i oktober 1994 och få referenser är senare än 1993. •